

Píseň: Ž 130 + modlitba; Čtení: Mk 4, 35 – 5, 20

Milí přátelé,

minulý týden jsme se věnovali několika Ježíšovým podobenstvím: O světlu na svícen, O věnování pozornosti tomu, co slyšíme, O zasetém semeni a O hořčičném zrně. Dvě poslední jsou nástrojem přiblížení centra Ježíšova učení, jímž je blízkost Božího království a jeho vztah k časnému světu. První dvě hovořila o lidském postoji k tomu, co přináší světlo do života a k tomu, co slyšíme.

Bouře

Hned poté Ježíš spěchá pryč (v. 35: „Téhož dne večer...“). Plavit se na lodi v noci nebyla ve starověku tak obvyklá záležitost jako dnes. Přesto Ježíš opouští zástup, který učil (v. 36) a nechává se převážet. Marek zdůrazňuje, že jde o stejnou loďku, na kterou Ježíš nastoupil před učením zástupů (Mk 4, 1 + 36). Posluchači tedy netušili, co se děje, a dojem Ježíšova spěchu je umocněn. Všimněme si také Ježíšovy pasivity po nastoupení na loď! Ježíš neradí, jak nejlépe řídit loď – nebyl všeználkem a nevyjadřoval se ke všemu. Tak ani my nehledejme v Písmu svatém (a tím méně v Novém Zákoně) odpovědi na *všechny* otázky.

Loď s Ježíšem však není jediná, která vyrazila večer na cestu – další lodičky „byly s ním“ (tak řecký text). Avšak jakmile přijde velká bouře s vichřicí, tyto další lodě mizí z děje. Ačkoli tedy část opuštěného zástupu chtěla „pokračovat dál v cestě za Ježíšem“, dlouho jim to nevydrželo.

Zřetelně také nejde o nějakou obyčejnou plýskanici. Jejím centrem je vítr, který zvedá vlny tak vysoko, až se hrnou na loď. Podstatný tedy není liják (voda „shůry“), nýbrž voda Genezaretského jezera (voda „z podstvěti“). Právě tato voda potápí loďku a tak neodvratně přibližuje smrt všech na palubě. Vždyť loďka byla záhy skoro plná!

A Ježíš zatím na podušce spal... Uprostřed dramatického vyprávění („Téhož dne večer – opustili zástup – vypluli – doprovod – veliká bouře jejímž znamením je silný vítr) najednou trčí věta o poklidném spánku Ježíše Nazareta na lodi, která už byla skoro plná vody. Absurdní představa, vždyť Ježíš musel být značně promočený a prochladlý už kvůli bouři samotné, o to více, když loďka byla „skoro plná“ vody.

Charakteristické je také jednání učedníků: Teprve když se loďka potápí, jdou vzbudit Mistra znaveného učením – avšak ne se slovy „pomoz nám“, nýbrž se slovy „tobě je jedno, že umřeme?“ Podstatě jednání učedníků rozumíme, vždyť je tak běžné pro časný svět a lidskou přirozenost – dokud není má loďka takřka plná, Krista nepotřebuji, natožpak Boha. Jen ať si klidně spí a nekecá mi do života. Dokonce i když přijde veliká bouře a vítr žene vody podsvětí do mé loďky, neobracím se k Bohu o pomoc. Ale jakmile je loďka skoro plná, pak tedy je na řadě Boží zásah (jako poslední!) – a vlastně i se stejným zvoláním: „Copak tobě je jedno co se mi děje, Bože?“ Což i pohané nečiní totéž? (Mt 5, 47)

Učedníci jsou tedy stále ještě stejní jako ne-učedníci. A to ačkoli jim Ježíš vykládal podobenství, která lid slyšel bez výkladu (v. 34). Učedníci nejsou proměněni – stále ještě v první řadě spoléhají na svoje síly (vylévání vody a ovládání lodě) a uchopování světa (Mistra teď nemůžeme budít, je unavený) – ke Kristu se utíkají, až když už jim nic jiného nezbyvá. A ještě útočně, drze, s pocitem vymahatelnosti a oprávněnosti vlastní prosby („Tobě je jedno, že zahyneme?“).

A Ježíš reaguje tak, jako už tolikrát předtím i potom Hospodin (srv. SZ): S učedníky se nevybavuje. Prostě vstal, zastavil vnější ohrožení lidské bytosti, a zachránil. A bylo veliké ticho. Po bouři způsobené kvílejícím vichrem přichází veliké ticho – moře ani vítr nehlučí, hladina je jako zrcadlo, loďka nevrže a i učedníci jsou naprosto potichu. Nepřichází vděčnost, nepřichází vyznání víry, nepřichází ani ta bázeň, která přijde později, nastalo veliké ticho (také jako opak „veliké bouře“; ř. pak spíše „klid“ než „ticho“, specificky o vodní hladině; v původním významu dokonce „veselý,

radostný“; jde tedy o klid prostoupený radostí – srv. hebr. šálóm = pokoj).

A do tohoto ticha pak zazní Ježíšovo: „Proč jste tak ustrašení? Ještě nemáte víru?“ Asi ne až tolik výtka, jako i z Ježíšovy strany spíše zklamané překvapení. Učedníci však jakoby neslyšeli, bázeň je u nich vyvolána ne Ježíšovými slovy o absenci jejich víry, nýbrž opět oním: „Kdo to jen je, že dokáže...?“ Však také Ježíše oslovují dosl. „jen“ jako učitele (ř. διδασκαλος = didaskalos).

Tak ani my se nenechme odvést dramatickými kulisami bouře a spěchu od centra příběhu, jímž je: „Kdo to jen je...?“ Avšak nenechme se odvést ani otázkou učedníků, kterou vnímám spíše jako nenápadnou nástrahu od Marka. Tím zarážejícím nemá být, že Ježíše posloucha vítr i moře (tedy mocnosti dodnes a navěky mimo lidskou kontrolu; moře pak jako „brána do posvětí“). Zarážející má být ticho, jenž nastalo po Ježíšově záchraně. Zarážející má být, jak samozřejmě a snadno učedníky zachránil, ačkoli se na něj obořili takřka sprostě. Zarážející má být, že během bouře klidně spal, ačkoli loďka už šla takřka ke dnu.

Tedy i pro nás necht' zní otázka: Kdo to jen je, že takto jedná...?

Gerasa

Ne náhodou uvedl Marek po této otázce příběh o posedlém v Gerase. Tento oddíl nám má sdělit mnoho (nikoli vše!) o tom, kdo Ježíš je.

Ježíš se tedy ve spěchu přeplavil naproti původní oblasti do gerasenské krajiny. V Markově příběhu však jde pouze o určité „odskočení“, neboť Ježíš se vzápětí vrátí zase zpátky („opět na druhou stranu moře“ – Mk 5, 21). Dění kolem bouře a v Gerase je jakoby odbočkou od učení – podobně jako jí bylo mnohé uzdravování předchozích kapitol. Zároveň však jsou prodchnuty také Ježíšovým „učením“ – skrze jeho sdělované postoje.

Gerasenská oblast je na východním až jihovýchodním pobřeží Genezaretského jezera kousek od něj. Hned u pobřeží nalezneme také horu s řadou prastarých hrobek (posedlý „bydlel v hrobech“).

I tento příběh je velmi dramatický. Po údivu a tichu učedníků Ježíš vystupuje z lodi... a sotva to udělal, vyšel proti němu člověk posedlý nečistým duchem. Když pak vypustíme informace nutné k pochopení jeho situace, příběh graduje i dál: Posedlý příběhl, padl na zem před Ježíšem a hrozně křičel. Poté je Legie duchů vyhnána do stáda vepřů, ti se zhroutí ze srázu, pastýři o tom podají zprávu a Ježíš odchází z Gerasenské krajiny. Pokud Ester byla na dramatický několikahodinový film, pak je tento oddíl perfektní pro jeden díl seriálu. Je akční, děj ani chvíli nestojí, je opticky i vnitřně poutavý a Ježíš se po jeho skončení vrací tam, kde byl.

Pro eliminaci mylných porozumění a předporozumění tomuto příběhu je nutné pochopení situace posedlého. Nakonec proti ji Marek tak zeširoka popisuje (3 verše + v rozhovoru další). Jde o člověka zoufale opuštěného, neboť žije v hrobech (nečisté místo, opuštěné, místo mrtvých ne živých). Jeho opuštěnost a vnímání ho jako mrtvého je znásobeno tím, že když za ním někdo přišel, tak se ho pokoušel spoutat, aby ho zkontroloval (pravd. zejm. kvůli řevu; v. 3-4). Tedy ne s pomocí pro něj, ale aby druzí lidé měli klid. Ale posedlý dokázal přervat i řetězy a rozlámat okovy. Nikdo neměl sílu ho zkontrolovat – silou to prostě nebylo možné. Tak už to u posedlostí bývá. Zejm. pak u lidí, kteří jsou posedlí legií posedlostí či nečistých duchů.

A vlastně i dnes, když jsou lidé posedlí (alkoholem, gamblerstvím, prací, drogami, svým světonázorem atd.), jsou vyčlenění, okolí se snaží spíše minimalizovat rušení těmito lidmi, než aby jim byla poskytnuta adekvátní pomoc. Později jsou i pro nejbližší jako mrtví. A síla proti nim mnoho nezmůže. Také se často pokoušejí sami vysvobodit ze své posedlosti, to však nefunguje – i ten gerasenský do sebe bil kamením, a nepřicházela ani smrt ani úleva, jen další bolest a utrpení.

Tento nečistý duch, Legie, Ježíše rozpoznává jako toho, kým je (tedy opět dostáváme odpověď na otázku „Kdo to jen je?“ ústy „nečistého“ ducha) – srv. např. Mk 3, 11. Rozdíl je tentokrát v tom, že tohoto ducha Ježíš neumlčuje. Dokonce bude nositel Legie vyslán svědčit. Změnil Ježíš svůj postoj ke svědectví nečistých

duchů? Je to kvůli nepřítomnosti zástupů? Je to kvůli předchozí nedověře učedníků? Myslím, že všechny tři důvody jsou pravdivé a vystihující šíři záběru evangelia.

Vždyť Ježíš tomuto nečistému duchu dokonce vyhoví – nevyžene Legii z krajiny, nýbrž je nechá vstoupit do vepřů. Ti se pak zřítí ze skály. Že by šlo také o narážku na římské legie – že silou je vytlačit nelze, nýbrž je nutný úplně jiný postoj, skrze který se pak zničí samy? I na tom něco bude, zejm. když od Spasitele mnozí očekávali právě vojenské vítězství a politickou vládu v časném světě. Obojí však Ježíš zcela odmítal.

Smrt dvou tisíc vepřů však tvrdě zasáhla ekonomiku gerasenské krajiny. I dnes by kdejaký vepřín zruinovala likvidace dvou tisíc vepřů. O kolik spíše ve starověku. Co je proti dvě tisícům čuníků jeden zachráněný člověk?

Avšak přihlížející i ti zpravení o situace Ježíše nevyhání, nýbrž prosí o odchod. Do jisté míry tedy chápou situaci – minimálně natolik, že Ježíš je někdo mocný, s kým není radno si zahrávat. A i jim Ježíš vyhověl. Nehádá se, nevysvětluje, neargumentuje, neříká „vy jste to ale nepochopili...“ – silné Markovo sdělení nejen prvotním křesťanům, ale také křesťanům 21. století.

Dříve posedlý chce jít s Ježíšem

Je trochu překvapivé, že ten dříve posedlý člověk je stále identifikován pouze skrze svou minulost. Zřejmě chce Marek zdůraznit, že právě člověk s takovou minulostí touží Ježíše následovat – a možná je jeho touha silnější i upřímnější než jím vybraných učedníků. I na tom je mnohé dodnes, vzpomeneme-li na lidi závislé, posedlé, zoufale opuštěné a vnímané jako mrtvé, když jsou zachráněni.

Přitom jaká reklama, jaké PR, jaké svědectví by to bylo pro Ježíše! Navíc by stejně svědčili všichni z gerasenské krajiny, kteří dobře věděli o posedlosti tohoto člověka, o jeho křičení, síle i o jeho uzdravení a rozumnosti (to je opak posedlosti!). Přesto ho Ježíš odmítá. Posílá tohoto člověka zpět k jeho rodině. Právě své

rodině má říct, jak velké věci mu učinil Pán (ne tedy Kristus, nýbrž Bůh!). Ježíšovo vysvobození a uzdravení tedy umožňuje tomuto člověku návrat do obyčejné až všední situace rodinného a občanského života. Jakkoli to pro něj bude pár let velmi neobvyklé.

Tak je prvním vyslaným učedníkem právě tento člověk, který byl posedlý Legií duchů a posedlostí. Který byl pro všechny mrtvý, který řval a křičel, kterého nikdo nedovedl spoustat. Ne Ježíšových Dvanáct, ty vyše až v Mk 6, 7nn.

Všimněme si také, že Ježíš nevyhověl každé prosbě, kterou na něj někdo vznesl – v tomto příběhu zcela explicitně. Podobně také vůči syrofenické ženě (Mk 7, 24nn). Tak i my odmítejme povrchní rádoby-křesťanskou etiku: Mým úkolem je všem pomoci. Víra je o pomáhání všem, kdo potřebují nebo si řeknou. To nemá s následováním Krista nic společného. Následování Krista znamená dělat to, co je pro druhé nejlepší (= láska). A to někdy znamená odmítnout nebo nasměrovat jinak, než je touženo. Tím více odmítejme, pokud po nás takový postoj vyžadují právě různí žadatelé.

Dekapolis, dosl. Desetiměstí, je sdružení deseti měst na východ a sever od Jordánu i Genezaretského jezera. Nacházeli se tedy už v „pohanské“ oblasti z pohledu židovského, a zároveň na kraji východní hranice římské říše.

Závěr

Dnešní oddíly jsou plné údivu, bázně a dalšího údivu. Bázeň prožili učedníci na lodi, gerasenští se divili, když viděli dříve posedlého chovat se rozumně. Stejně pak i ti, kteří slyšeli zvěstovat tohoto muže. Jako nás Markovým evangeliem provází a bude provázet otázka „Kdo to jen je?“ Bude a má nás provázet také spoluúdiv i bázeň nad Ježíšovým jednáním obsahově i formálně. Možná to je lepší odpověď na to, kdo Ježíš je, než deskriptivní popis: Ježíš je ten, kdo vyvolává bázeň a jeho jednání údiv. Jak třeba? Třeba příběhem O utišení bouře nebo O posedlém v Gerase.

Rozhovor; Píseň S 401 + MP